

Opravdu všichni věří, že Trojice je biblická? Zřejmě ne.

Anthony Buzzard.

"Je to exegeze zlomyslného, i když zbožného druhu, která by chtěla najít učení o Trojici v množném čísle *elohim* [Bůh]" ("God," *Encyclopedia of Religion and Ethics*).

"Jediný pravý Bůh" může být absolutně nazýván jen jeden, Otec, a ne zároveň Kristus (který ani v 1. Jan 5:20 není pravým Bohem...). Ježíš v jednotě s Otcem působí jako jeho zmocněnec (Jan 10:30) a je jeho zástupcem (Jan 14,9.10)." (Profesor

H.A.W. Meyer, *Commentary on the New Testament*. Citát je z jeho komentáře k Jn 17:3).

Studenti Bible obvykle označují Ježíše za Boha a zdůrazňují, že víra v Trojici tří rovnocenných a věčných osob v jednom Bohu je znakem pravé víry. Mnozí uznávaní biblisté si však nemyslí, že Ježíš je v Písmu nazýván Bohem v trojičním smyslu. Významní odborníci na Bibli, minulí i současní, tvrdí, že učení o trojosobním Bohu se v Písmu nikde neučí.

Obtížné otázky

V jedné nedávné populární diskusi o křesťanství se uvádí, že učení o Trojici je "nepochybně jedním z neobtížněji pochopitelných biblických učení" (Ron Rhodes, *The Heart of Christianity*, Harvest House, 1996, s. 50). Jednou z nejproblematictějších otázek, kterým trinitáři čelí, je skutečnost, že v Markovi 13:32 Ježíš jako Syn Otce (tj. Syn Boží) uznává nevědomost o druhém příchodu. Jak může být Ježíš Bohem, když není vševědoucí? Proč vlastně musel Ježíšův

Otec dát svému vzkříšenému a oslavenému Synovi zjevení, když Ježíš ví všechno? (Zj 1:1). Mohou trinitáři na tyto otázky poctivě odpovědět?

V žádném textu Ježíš nikdy neřekl, že je Bůh. V Markovi 10:18 rozlišuje mezi sebou a Bohem, který jediný je absolutně dobrý. Proč, pokud je Ježíš Bůh, vylíčil svého Otce jako jediného, který je absolutně dobrý?

Zájmena v jednotném čísle

Poctivý způsob, jak prozkoumat otázku, kdo je v Bibli Nejvyšším Bohem, je začít u těch 75 % Bible, které nazýváme Starý zákon. Právě z těchto Písem byl Ježíš vyživován. Jedné velmi prosté skutečnosti se často nevěnuje taková pozornost, jakou by si zasloužila: Starý zákon popisuje Boha zájmeny v jednotném čísle více než 11 000krát. Zájmena v jednotném čísle nám říkají, že Bůh je jediná Individualita.

Co kdybyste vzali do ruky knihu, v níž by byl otec rodiny stokrát popsán zájmeny "já", "mně" a "jemu" v jednotném čísle? Kdyby pak tentýž otec řekl: "Pojeďte na dovolenou", napadlo by vás okamžitě, že otec je ve skutečnosti více než jedna osoba? Nebo byste si mysleli, že otec zve ostatní, aby se k němu, jediné osobě, připojili k nějaké činnosti?

Genesis 1:26

Je s podivem, že když někteří čtenáři Bible dojdou k 1. Mojžíšově 1:26 a přečtou si, že Bůh řekl: "Učiňme...", dojdou k závěru, že Bůh je více než jedna osoba. Neexistuje pro to žádný logický důvod. Písmo popisuje Boha jako "já", "On", "ho", "mě" tisíckrát. Když Bůh při velmi vzácné příležitosti řekne: "Pojďme...", znamená to, že Bůh, který je jednou osobou, do toho zapojuje další. Jak je možné, že si čtenáři Bible představují, že "Pojďme..." znamená "Pojďme TŘI...". Verš neříká nic o třech členech božství.

Užitečná poznámka v NIV Study Bible (ke Gn 1:26) upozorňuje, že Bůh do stvoření nějakým způsobem zapojil své anděly. Andělé, když se objeví, vypadají jako lidé (Gn 18:2). Jak člověk, tak anděl se podobají

samotnému Bohu. Z *Word Bible Commentary* ("Od mezinárodního týmu vědců, přehledka toho nejlepšího z evangelikální učenosti"):

Když se ve SZ objevují andělé, jsou často popisováni jako lidé (Gn 18:2). A ve skutečnosti použití slovesa v jednotném čísle ve v. 27 skutečně naznačuje, že Bůh při stvoření lidstva pracoval sám. 'Stvořme člověka' je tedy třeba považovat za božské oznámení nebeskému [andělskému] dvoru, které obrací pozornost andělského zástupu k mistrovskému tahu stvoření, k člověku. Jak říká Job 38,4.7: 'Když jsem kladl základy země, všichni synové Boží jásali radostí' (srov. Lk 2:13-14).

Představa, že Genesis 1:26 dokonce zmiňuje Trojici, je falešná. *Word Bible Commentary* správně uvádí:

... je Trojice biblická?

"Nyní se všeobecně uznává, že použití množného čísla v Gn 1:26 neznamenal pro autora, že [Bůh je více než jedna osoba]."

Opravdoví hledači pravdy se budou snažit nezačínat své zkoumání s předpokladem, že Trojice je pravdivé biblické učení. Začnou s otevřenou myslí a budou hledat jasné důkazy. Existují takové důkazy ve Starém zákoně?

Vyznání víry Ježíše a *Echad* (Jeden) Pán

Ani ve slově "jeden" ve slavném židovském a křesťanském vyznání víry (Dt 6:4, které Ježíš cituje jako křesťan v Mk 12:28 a dále) není žádný důkaz o Trojici. Toto nejzákladnější vyznání víry říká: "Slyš, Izraeli, Pán, tvůj Bůh, je jeden Pán."

Velice zavádějící a nepoctivý argument se rozšířil v tom smyslu, že slovo "jeden" ve skutečnosti znamená "složený jeden". Ovšem i kdyby tomu tak bylo, tento verš nám neříká nic o tom, že Bůh je tři. Ale "jeden" znamená "jeden". "Jeden" samozřejmě může modifikovat hromadné podstatné jméno, jako například "houf" nebo "stádo". Ale právě slovo "stádo" nebo "houf" vyjadřuje myšlenku plurality, nikoli slovo "jeden". Tento argument o složené jednotě znalci hebrejského jazyka nepoužívají. Stačí nahlédnout do lexikonu hebrejštiny, abychom zjistili, že ve slově "jeden" není obsaženo nic složeného.

V obsáhlé knize o Trojici (*The Trinity, Evidence and Issues*) Robert Morey tvrdí, že hebrejské slovo "jeden" (*echad*) ve skutečnosti znamená "více než jeden"! Bez důkazů z lexikonu tvrdí, že "jeden" znamená "složená jednota". Morey na podporu svého tvrzení uvádí poznámku pod čarou na str. 25 standardního *Lexicon*

Mnozí se vzdali Genesis 1:26 jako jakéhokoli náznaku plurality v Bohu. Studijní poznámka NIV, která je široce dostupná, poskytuje veřejnosti potřebné informace a spolu s mnoha komentáři poukazuje na to, že Bůh se obracel na svou doprovodnou radu andělů. V 1 Mojžíšově 1:26 není žádný důkaz pro trojici.

of Biblical Hebrew. Stránka, na kterou se odvolává, však neobsahuje ani slovo podpory pro jeho teorii, že "jeden" skutečně znamená "složená jednota". Lexikony správně definují "jeden" jako kardinální číslo "jedna". *Echad* je slovo pro "jeden" v počítání. Představte si ten komunikační chaos, kdyby "jedna" skutečně znamenalo více než jedna. Kazatel 4:9 hovoří o tom, že dva jsou lepší než jeden (*echad*). Použití slova "jeden" ve větě "Dva se stanou jedním tělem" neznamena, že "jeden" je skutečně v množném čísle. Znamená to, že dvě lidské bytosti se v manželství stávají jednou bytostí (nikoli dvěma). Myšlenka plurality se ve slově "jeden" vůbec nevyskytuje. Nachází se v kontextu: lidské osoby mužského a ženského pohlaví.

Hebrejské lexikony nám správně říkají, že "jeden" znamená "jeden jediný". *Echad* je použit asi 770krát a nikdy není pochyb o tom, že znamená "jeden", nikoli dva nebo více.

V ústředním izraelském a Ježíšově vyznání víry (Dt 6:4; Mk 12:28 a násl.) je PÁN popsán jako "jeden Pán", tedy "jeden jediný Pán". Jeden jediný Pán znamená jednu osobu, nikoli tři.

Odpor proti Trojici

Odpor proti Trojici se neomezuje jen na takzvané "kulty". To je všeobecný mýtus. Kolik lidí ví, co mají společného sir Isaac Newton, John Locke a John Milton? Jsou uznáváni jako jedni z nejinteligentnějších studentů Bible sedmnáctého století. Všichni měli silné námitky proti učení o Trojici. Tyto muže nelze jen tak odmítnout jako nevzdělané nebo zaujaté. Měli velmi dobré důvody pro to, čemu věřili a co písemně obhajovali. Všichni tři byli ráznými antitrinitáři. Stejně tak Thomas Jefferson, který otázku trojice pečlivě zkoumal ve světle Bible. Kolik lidí ví, že Harvardská univerzita svého času vyjadřovala netrinitářské názo-

ry? Mnozí současní biblisté uznávají, že Trojice je postbiblický vývoj.

Jednou z nejkrutějších epizod v církevních dějinách bylo, když reformátor Kalvín použil silnou ruku katolické církve, aby upálil na hranici vynikajícího lingvistu, lékaře, geografa a znalce Bible Michaela Serveta. Upalování druhých kvůli otázkám učení je Bibli naprosto zakázáno a může vyvolat údiv nad duchem, který pohání takovou pronásledovatelskou horlivost kvůli definici toho, kdo je Bůh. (Nedávný pěkný popis této strašlivé krutosti na podporu trinitární věci najdete v knize Marian Hillar, *The Case of Michael*

Servetus: The Turning Point in the Struggle for Freedom of Conscience, Edwin Mellen Press, 1997).

Kdy se Bůh stal otcem Ježíše?

Učení o Trojici je založeno na velmi nebiblické představě, že Syn byl "věčně plozen". Trojice tvrdí, že Boží Syn neměl žádný počátek. Je věčnou nestvořenou bytostí. Bez těchto faktorů žádná Trojice neexistuje. Podívejme se, zda Bible podporuje myšlenku, že Boží Syn byl "věčně plozen".

Některé autority budou očekávat, že veřejnost spolkně značnou část dezinformací (nesmysl by byl spravedlivější popis!). Budou tvrdit, že v Ž 2 a Ž 110:1 se "odehrává rozhovor mezi členy Božství". Hledači pravdy by se měli na tyto dvě pasáže pozorně a s modlitbou podívat. Žalm 2:7 uvádí, že jediný Bůh, Jahve (PÁN), oslovuje Syna, Mesiáše. Otec říká: "DNES

jsem tě zplodil". Zplodit znamená stát se otcem dítěte. Znamená tedy slovo "dnes" "věčnost"? Tato domněnka zcela narušuje smysl Božího zjevení. "Dnes" ovšem znamená dnes. Dnešek není věčnost. V Žalmu 2:7 není pro trojici vůbec žádný základ. Bez "věčně plozeného" Syna nemůže být žádná Trojice. Žalm 2:7 odporuje Trojici a říká nám, že před zplazením Syna existoval čas. Lukáš 1:35 nám říká, kdy byl Syn zplazen. Bylo to asi před dvěma tisíci lety v Palestině. Když Boží moc zapůsobila na Marii, vstoupil Boží Syn v existenci jako Syn zplazený Otcem (viz Lk 1:35; Mt 1:20, "zplazený"). V Bibli neexistuje žádná osoba jako "věčně plozený Syn". Jedná se o výmysl postbiblických církevních otců.

Žalm 110:1

Tím méně je v Žalmu 110:1 rozhovor mezi členy Božství. V tomto žalmu se PÁN obrací k "mému pánu". "Pánem", o němž je řeč, není PÁN (Jahve), ale ADONI ("můj pán"). ADONI ve všech 195 výskytech ve Starém zákoně neznamená Boha, ale lidského (nebo příležitostně andělského) nadřízeného. Existuje jiné slovo pro Boha – ADONAI – které ve všech 449 výskytech označuje Boha. ADONAI a ADONI nám ukazují biblický rozdíl mezi Bohem a člověkem. Mesiáš v Žalmu 110:1 je osloven lidským, nikoli božským titulem. Proto Pavel napsal: "Je jeden Bůh, Otec..." (1 Kor 8:4). "Je jeden Bůh a jeden prostředník mezi Bohem a člověkem, ČLOVĚK Mesiáš Ježíš" (1 Tim 2:5). Ježíš je Pán Mesiáš (Lk 2:11; Mt 16:16), nikoliv Pán Bůh.

Autority, které tvrdí, že druhým Pánem v Žalmu 110:1 je ADONAI (Bůh), buď neumějí číst hebrejsky, nebo si pečlivě neověřily fakta. Ron Rhodes ve své knize *Reasoning from the Scriptures with Jehovah's Witnesses*, str. 162 říká: "Zeptejte se Svědků Jehovových: Věděli jste, že stejné slovo, které je v Ž 110:1 použito pro "Pána" (*adonai*) Ježíše Krista, je v Písmu mnohokrát použito také pro Otce..."? Tento argument se obrací proti němu, protože slovo v Žalmu 110 není *adonaj*. Je to *adoni*, což nikdy není odkaz na Božství a vždy (195krát) je to odkaz na někoho, kdo není Bůh. Mesiáš je Boží Syn, nikoli Bůh sám. Mesiáš je dokonalý Boží zástupce, který jako Boží zástupce pronáší Boží slova. Ježíš zemřel, ale Bůh nemůže zemřít (je nesmrtelný, 1 Tim 6:16). Ježíš tedy nemůže být Bůh.

Izajáš 48:16

V Izajáši 48:15, 16 rozhodně není žádná Trojice. Všimněte si interpunkce v NIV: "Já [PÁN Bůh], ano já jsem mluvil, já jsem ho [Mesiáše, Božího zástupce] povolal. Já [PÁN] ho [Mesiáše] přivedu a on [Mesiáš] uspěje ve svém poslání. Přistupte ke mně [k PÁNu Bohu] a poslechněte si to. 'Od prvního ohlášení nemluví ve skrytu, v době, kdy se to stane, jsem tam'."

Pozorně si všimněte, že NIV na tomto místě uzavírá uvozovky. Nový mluvčí pak říká: "A nyní mě poslal svrchovaný PÁN se svým Duchem." Mesiáš je zde představen jako poslaný od PÁNa (Boha). Naprostá většina trinitárních učenců by tuto pasáž nikdy nepředložila jako jakýkoli důkaz Trojice.

Důkazy standardních autorit

Následující svědectví renomovaných autorit ukazují,

že tvrzení, že "Ježíš je Bůh" a že Bible učí o trojje-

... je Trojice biblická?

diném Božství, je spíše propagandistickým cvičením než opravdovou skutečností. Zatímco velká část populárního křesťanství se nadále tvrdě vypořádává s netrinitáři, ti se mohou utěšovat reflexí zdravějších a rozumnějších myslí, a to jak evangelikálních, tak i jiných. Následující výroky se objevují ve spisech významných odborníků v oblasti studia Bible:

Vzhledem k tomu, že Trojice je tak důležitou součástí pozdějšího křesťanského učení, je zarážející, že se tento termín v Novém zákoně nevyskytuje. Stejně tak rozvinutý koncept tří rovnocenných partnerů v Božství, který se objevuje v pozdějších věroučných formulacích, nelze v mezích kánonu jasně odhalit (*Oxford Companion to the Bible*, ed. Bruce Metzger, OUP, 1993, s. 782).

Slovo Trojice se v Bibli nevyskytuje.... V teologii církve našlo oficiální místo až ve čtvrtém století. (*Illustra-*

ted Bible Dictionary, Intervarsity Press, Tyndale House Publishers, 1980, část 3, str. 1).

Trojice "není přímo a bezprostředně Božím slovem" (*New Catholic Encyclopedia*, 1967, svazek XIV, str. 304).

V Písmu dosud neexistuje jediný termín, kterým by byly tři božské osoby označovány společně. Slovo 'Trias' (jehož překladem je latinské 'Trinitas') se poprvé objevuje u Theofila z Antiochie kolem roku 180 n. l..... Krátce poté se objevuje v latinské podobě 'Trinitas' u Tertuliána" (*The Catholic Encyclopedia*, 1912, sv. 15, s. 47).

Z běžného užívání nelze vyvozovat ukvapené závěry, neboť [Tertulián] nepoužívá slova [která byla později použita na trinitářství] na trinitární teologii (Michael O'Carroll, *Trinitas: Theological Encyclopedia of the Holy Trinity*, 1987, s. 208).

Nachází se Trojice ve Starém zákoně?

Ve Starém zákoně není žádná zmínka o rozdílech v Božství; je anachronismem najít na jeho stránkách učení o vtělení nebo o Trojici" ("Bůh", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, svazek 6, str. 254).

Dnešní teologové se shodují, že hebrejská Bible neobsahuje učení o Trojici (*The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade, Macmillan Publishing Company, 1987, svazek 15, str. 54).

Nauka o Trojici se ve Starém zákoně neučí (*New Catholic Encyclopedia*, 1967, svazek XIV, str. 306).

Starý zákon nám neříká nic výslovně ani nutným důsledkem o trojjediném Bohu, který je Otec, Syn a Duch svatý..... Neexistuje žádný důkaz, že by některý ze svatých spisovatelů byl jen tušil existenci [Trojice] v Božství..... Dokonce i vidět ve Starém zákoně náznaky nebo předzvěsti či 'zastřená znamení' Trojice osob znamená jít nad rámec slov a záměrů svatých pisatelů (Edmund J. Fortman, *The Triune God*, Baker Book House, 1972, str. xv, 8, 9).

Starý zákon je přísně monoteistický. Bůh je jediná osobní bytost. Představa, že v něm lze nalézt Trojici, je naprosto nepodložená.

Mezi Starým a Novým zákonem není žádný zlom. Monoteistická tradice pokračuje. Ježíš byl Žid, vychovaný židovskými rodiči ve starozákonních písmech. Jeho učení bylo židovské až do morku kostí; vskutku nové evangelium, ale nikoli nová teologie... A přijal za svou víru velký text židovského monoteismu: Slyš, Izraeli,

PÁN, náš Bůh, je jediný Bůh." (Paine, *A Critical History of the Evolution of Trinitarianism*, Houghton Mifflin and Co., 1900, s. 4).

Starý zákon lze jen stěží použít jako autoritu pro existenci rozdílů uvnitř božství. Používání výrazu 'my' božským mluvčím (Gn 1:26; 3:32; 11:7) je zvláštní, ale možná je způsobeno jeho vědomím, že je obklopen jinými bytostmi vyššího řádu, než jsou lidé (Iz 6:8). (A. B. Davidson, "God," *Hastings Dictionary of the Bible*, II. díl, str. 205).

Od Filóna židovští komentátoři obecně zastávali názor, že množné číslo [Gn 1:26: 'Udělejme člověka....'] je použito proto, že se Bůh obrací ke svému nebeskému dvoru, tj. k andělům (srov. Iz 6:8). [Toto vysvětlení uvádí také NIV Study Bible] Od Barnabášovy epištoly a Justina Mučedníka, který viděl množné číslo jako odkaz na Krista, křesťané tradičně považují tento verš za předzvěst Trojice. Dnes se všeobecně uznává, že pro původního autora to množné číslo neznamenovalo (Gordon Wenham, *Word Commentary on Genesis*, s. 27).

Omyl Justina Mučedníka (2. století) měl ničivější dopady. Tím, že Justin navrhl, že Boží Syn, a nikoli *logos*, existoval dříve, vytvořil problém dvou božských bytostí (Boha a Syna), který nakonec vedl ke vzniku Trojice. Tato nová nauka byla zapsána do tradičních vyznání víry v letech 325 a 451 n. l. To však bylo více než 300 let po době vzniku Nového zákona.

Nachází se Trojice v Novém zákoně?

Žádného apoštola by ani ve snu nenapadlo, že existují tři božské osoby (Emil Brunner, *Christian Doctrine of God, Dogmatics*, 1. díl, str. 226).

Teologové se shodují, že Nový zákon také neobsahuje výslovné učení o Trojici (*Encyclopedia of Religion*, svazek 15, str. 54).

Novozákonní autoři... nám neposkytují žádné formální nebo zformulované učení o Trojici, žádné výslovné učení o tom, že v jednom Bohu jsou tři stejné božské osoby.... Nikde nenacházíme žádné trinitární učení o třech odlišných subjektech božského života a činnosti v jednom Božství (Fortman, *The Triune God*, s. xv, xvi, 16).

Ani slovo Trojice, ani výslovné učení se v Novém zákoně nevyskytuje (*The New Encyclopedia Britannica*, 1985, sv. 11, str. 928).

Pokud jde o Nový zákon, nenajdeme v něm konkrétní učení o Trojici (Bernard Lohse, *A Short History of Christian Doctrine*, Philadelphia: Fortress Press, 1966, str. 38).

Nový zákon neobsahuje vypracované učení o Trojici (*The New International Dictionary of New Testament Theology*, vyd. Colin Brown, Zondervan, 1976, svazek 2, str. 84).

V Bibli chybí výslovné prohlášení, že Otec, Syn a Duch svatý jsou stejné podstaty (Karl Barth, citováno v *New International Dictionary of New Testament Theology*, výše).

Ježíš Kristus se o takovém fenoménu nikdy nezmínil a nikde v Novém zákoně se slovo Trojice nevyskytuje. Církev tuto myšlenku přijala až tři sta let po smrti našeho Pána. (Arthur Weigall, *The Paganism in our Christianity*, G. P. Putnam and Sons, 1928, s. 198).

Znamená slovo *elohim* (Bůh), že v Božství je více než jedna osoba?

Fantaskní představa, že *Elohim* označuje trojici osob v Božství, dnes mezi učenci sotva najde zastánce. Buď jde o to, co gramatikové nazývají množným číslem majestátu, nebo označuje plnost božské síly, souhrn sil, které Bůh projevuje. (William Smith, *A Dictionary of the Bible*, vyd. Peloubet, MacDonald Pub. Co., 1948, s. 220).

Elohim musí být spíše vysvětleno jako intenzivní množné číslo, které označuje velikost a majestát (*The American Journal of Semitic Language and Literature*, 1905, svazek XXI, str. 208).

Prvotní křesťanství nemělo výslovnou nauku o Trojici, jaká byla později rozpracována ve vyznáních víry (*New International Dictionary of New Testament Theology*, díl 2, str. 84).

První křesťané však zpočátku neuvažovali o tom, že by představu TROJICE aplikovali na svou víru. Vzdávali své úcty Bohu Otci a Ježíši Kristu, Božímu Synu, a uznávali ... Ducha svatého; ale nepomýšleli na to, že by tito tři byli skutečnou Trojicí, soupodstatnou a sjednocenou v Jedno (Arthur Weigall, *The Paganism in Our Christianity*, s. 197).

Zpočátku nebyla křesťanská víra trinitární... Nebyla taková v apoštolském a subapoštolském věku, jak se odráží v Novém zákoně a dalších raně křesťanských spisech (*Encyclopedia of Religion and Ethics*, vyd. James Hastings, 1922, svazek 12, str. 461).

Formulace 'jeden Bůh ve třech osobách' nebyla pevně zakotvena, rozhodně nebyla plně asimilována do křesťanského života a jeho vyznání víry před koncem 4. století.... Mezi apoštolskými otci neexistovalo nic, co by se takové mentalitě nebo perspektivě, byť jen vzdáleně blížilo (*New Catholic Encyclopedia*, 1967, sv. 14, s. 299).

Trinitářství čtvrtého století neodráželo přesně raně křesťanské učení o Boží přirozenosti, ale naopak bylo odklonem od tohoto učení (*The Encyclopedia Americana*, 1956, s. 2941).

Nový zákon nedává o chalkedonském učení ani potuchy. Tento koncil nejenže novozákonní údaje o Ježíšově konstituci přeformuloval do jiného jazyka, ale také je nově pojal ve světle soudobého řeckého filozofického myšlení. A tato rekonceptualizace a reformulace dalece přesahuje novozákonní údaje (*A Christological Catechism*, Paulist Press, s. 102).

Dřívější dogmatici byli toho názoru, že tak zásadní učení, jako je učení o Trojici, nemohlo být lidem Starého zákona neznámé... Žádný moderní teolog... už nemůže zastávat takový názor. Pouze nepřesná exegeze, která přehlídí bezprostřednější důvody výkladu, může vidět odkazy na Trojici v množném čísle božského jména *Elohim*, v použití množného čísla v Genesis 1:26 nebo v takových liturgických frázích, jako jsou tři členy Áronova požehnání v Numeri 6:24-26 a Trisagion v Izajáši 6:3. (*The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*, Sv. 12, s. 18).

... je Trojice biblická?

Množné číslo Božího jména, *elohim*, v hebrejských Písmech bylo často uváděno jako důkaz plurality osob v Božství... Takové použití Písma pravděpodobně neprospěje zájmům pravdy ani nebude užitečné pro učení... Množné číslo *elohim* může stejně dobře označovat mnohost božských možností v božství jako tři osobní

rozdíly, nebo může být vysvětleno jako množné číslo vznešenosti a dokonalosti. Takové formy vyjádření jsou příliš náchylné k mnoha vysvětlením, než aby mohly být použity jako platné texty dokazující Trojici (Milton Terry, *Biblical Hermeneutics*, s. 587).

Je Ježíš Bůh?

Ježíš nikdy neřekl: "Já jsem Bůh." Vždy tvrdil, že je Mesiáš, Boží Syn.

Ježíš není Bůh, ale Boží zástupce, a jako takový jedná Božím jménem tak úplně a zcela, že před světem stojí v Božím zastoupení... Evangelium [Janovo] jasně říká, že Bůh a Ježíš nemají být chápáni jako totožné osoby, jako v 14:28: 'Otec je větší než já'. (Jacob Jervell, *Jesus in the Gospel of John*, 1984, s. 21).

Pavel zřejmě nenazýval Ježíše Bohem (Sydney Cave, D.D., *Doctrine of the Person of Christ*, str. 48).

Pavel má ve zvyku odlišovat Krista od Boha (C. J. Cadoux, *A Pilgrim's Further Progress*, s. 40, 42).

Pavel nikdy neztotožňuje Ježíše s Bohem (W. R. Matthews, *The Problem of Christ in the 20th Century*, Maurice Lectures, 1949, s. 22).

Pavel nikdy nedává Kristu jméno nebo popis 'Bůh' (*Dictionary of the Apostolic Church*, díl 1, str. 194).

Když novozákonní autoři mluví o Ježíši Kristu, nemluví o něm jako o Bohu, ani ho nepovažují za Boha (J. M. Creed, *The Divinity of Jesus Christ*, s. 122-123).

Karl Rahner [přední mluvčí římskokatolické církve] s takovým důrazem upozorňuje, že Syn v Novém zákoně není nikdy označován jako 'ho theos' [jediný Bůh] (A. T. Hanson, *Grace and Truth*, s. 66).

Jan jasně dokládá, že Ježíš odmítá tvrzení, že je Bůh... Ježíš důrazně odmítl rouhání, že je Bůh nebo jeho náhražka" (J. A. T. Robinson, *Twelve More New Testament Studies*, s. 175, 176).

Ježíš je ve svém nebeském životě po vzkříšení zobrazen jako člověk, který si zachovává osobní individualitu stejně odlišnou a oddělenou od Boží osoby jako pozemský Ježíš ve svém pozemském životě. Vedle Boha a ve srovnání s Bohem se skutečně jeví jako další ne-

beská bytost na Božím nebeském dvoře, stejně jako byli andělé - ačkoli jako Boží Syn stojí v jiné kategorii a stojí daleko nad nimi (*Bulletin of the John Rylands Library*, 1967-68, sv. 50, s. 258).

To, co se říká o jeho životě a působení jako nebeského Krista, však neznamená ani nenaznačuje, že by se svým božským postavením stavěl na roveň samotnému Bohu a byl plně Bohem. Naopak, v novozákonním obrazu jeho nebeské osoby a služby spatřujeme postavu od Boha oddělenou a zároveň mu podřízenou (*tamtéž*, s. 258, 259).

Je třeba se vyrovnat s realitou, že novozákonní bádání v posledních třiceti či čtyřiceti letech vede stále více renomovaných novozákonních badatelů k závěru, že Ježíš... rozhodně nikdy nevěřil, že je Bůh" (*tamtéž*, s. 251)

Když [křesťané prvního století] přisuzovali Ježíši takové čestné tituly jako Kristus, Syn člověka, Boží syn a Pán, neříkali tím, že je Bůh, ale že koná Boží dílo (*tamtéž*, s. 250).

Starověcí lidé nesprávně použili [Jan 10:30: "Já a Otec jsme jedno"], aby dokázali, že Kristus je... stejně podstaty s Otcem. Kristus totiž netvrdí o jednotě podstaty, ale o shodě, kterou má s Otcem (Jan Kalvín, *Komentář k Janovi*).

Pavův Kristus, který uskutečňuje dílo spásy, je osobnost lidská i nadlidská, není to Bůh, ale Boží Syn. Zde není přítomna myšlenka spojení obou přirozeností, která se měla rozvinout později (Maurice Goguel, *Jesus and the Origins of Christianity*, Harper, 1960).

Ježíš není nikdy ztotožňován bezvýhradně [absolutně] s Bohem, protože první křesťané si pravděpodobně nepletli Ježíše s Bohem Otcem (Howard Marshall, "Jesus as Lord: The Development of the Concept," v *Eschatology in the New Testament*, Hendrickson, s. 144).

Je svatý Duch třetí osoba?

Je naprosto zavádějící vkládat do Bible třetí osobu, svatého Ducha. " Eliášův duch " (Lk 1:17) není jiná osoba než Eliáš. Ani "Boží duch" není jiná osoba než Otec. Duch svatý je operační přítomnost Boží mysli a vlivu, stejně jako jeho charakteru. Je to Bůh rozšířený

k jeho stvoření.

Ačkoli je tento duch často popisován osobními termíny, zdá se být zcela jasné, že svatí pisatelé [Hebrejských písem] nikdy nepojímali ani nepředstavovali tohoto ducha jako samostatnou osobu (Edmund Fortman, *The*

Triune God, s. 9).

Nikde ve Starém zákoně nenajdeme jasnou zmínku o třetí osobě (*The Catholic Encyclopedia*, 1912, svazek 15, str. 49).

Židé nikdy nepovažovali ducha za osobu; neexistuje ani žádný pádný důkaz, že by některý starozákonní spisovatel zastával tento názor... Svátý duch je v synoptických evangeliích (Mt, Mk, Lk) a ve Skutcích obvykle představován jako božská síla nebo moc (Edmund Fortman, *The Triune God*, s. 6, 15).

Starý zákon jasně nepovažuje Božího ducha za osobu... Boží duch je prostě Boží moc. Pokud je někdy představován jako něco odlišného od Boha, je to proto, že dech Jahvův působí externě... Většina novozákonních textů ukazuje Božího ducha jako něco, ne jako někoho; to je vidět zejména v paralelismu mezi Božím duchem a Boží mocí (*New Catholic Encyclopedia*, 1967, sv. 13, s. 574, 575).

Celkově Nový zákon, stejně jako Starý, hovoří o duchu jako o božské energii nebo síle" (W. E. Addis a Thomas

Arnold, *A Catholic Dictionary*, 1960, s. 810).

Třetí Osoba byla potvrzena na koncilu v Alexandrii v roce 362... a nakonec na koncilu v Konstantinopoli v roce 381 (*A Catholic Dictionary*, str. 812).

[Mt 28:19] dokazuje pouze to, že existují tři jmenované subjekty,... ale sám o sobě nedokazuje, že všechny tři nutně patří k božské přirozenosti a mají stejnou božskou čest... Tento text by sám o sobě rozhodujícím způsobem nedokazoval ani osobnost tří zmíněných subjektů, ani jejich rovnost či božství (McClintock a Strong, *Cyclopedia of Biblical, Theological and Ecclesiastical Literature*, 1987, svazek X, str. 552).

Všimněte si, že není možné prokázat, že svatý Duch byl od novozákonních dob považován za třetí božskou osobu. Konstantinopolský biskup Řehoř z Nazianzu napsal v roce 380 n. l:

Z našich přemýšlivých lidí někteří považují Ducha svatého za působení, někteří za stvoření a někteří za Boha, zatímco jiní jsou na rozpacích, protože Písmo svaté v této věci nic neurčuje (*Oratio 38: De Spiritu Sancto*).

Jan 1:1

V žádném z těchto případů [včetně Jan 1:1] není *theos* [Bůh] použit takovým způsobem, aby byl Ježíš ztotožněn s tím, kdo jinde v Novém zákoně figuruje jako '*ho theos*', tedy Nejvyšší Bůh... Pokud novozákonní autoři považovali za životně důležité, aby věřící vyznávali Ježíše jako 'Boha', je téměř úplná absence právě této formy vyznání v Novém zákoně vysvětlitelná? (*Bulletin of the John Rylands Library*, 1967-68, sv. 50, s. 253).

O Božím 'slovu' ve Starém zákoně [který vytváří vzor pro Nový zákon] se někdy mluví, jako by mělo objektivní existenci a mělo přirozenou schopnost samo sebe uskutečňovat. Boží 'moudrost' v některých pasážích již není atributem Boha, ale personifikací jeho myšlení. V Příslovích 8 je "moudrost" Božím plánem či koncepcí světa, artikulovanou strukturou vesmíru jako morálního organismu. Jeho stvoření je prvním pohybem božské mysli směrem ven. Jelikož se promítá mimo Boží mysl, stává se předmětem Jeho vlastní kontemplace; je 'u Boha' [srov. Jan 1:1: 'slovo bylo u Boha', což neznamená, že slovo bylo jinou osobou] (A.B. Davidson, *Hastings Bible Dictionary*, čl. God, díl II, str. 205, zvýraznění doplněno).

Anglické překlady Bible z řečtiny před KJV přeložily začátek Janova evangelia 1 takto: "Všechno povstalo

skrze něj a bez něj nepovstalo nic, co povstalo. V něm byl život..." Podobně řada moderních německých a francouzských překladů popisuje toto slovo jako "ono", nikoli "on". Není tedy důvod uvažovat o tomto slovu jako o osobě, dokud se v Janovi 1:14 neztělesní v Ježíši. Nezapomeňte, že "slovo" v hebrejské Bibli, která je základem Nového zákona, nikdy neznamenalo osobu ve všech 1455 výskytech. Ve Starém zákoně není žádný náznak toho, že by Mesiáš byl osobou před svým početím. Byl vyučován pravý opak: Mesiáš výslovně nebude Bůh, ale jedinečný, konečný "prorok jako Mojžíš", který vzejde z izraelské rodiny (viz Dt 18:15-19; Sk 3:22; 7:37).

Nemáme se domnívat, že apoštolové ztotožňovali Krista s Jehovou; existovaly pasáže, které to znemožňovaly, například Žalm 110:1, Malachiáš 3:1" (Charles Bigg, D.D., Regius Professor of Ecclesiastical History, Oxford, v *International Critical Commentary on Peter and Jude*, T&T Clark, 1910, s. 99).

Křesťanstvo se zbavilo křesťanství, aniž by si to uvědomovalo. (Soren Kierkegaard, citováno v časopise *Time*, 16. prosince 1946, str. 64).